

Psichoaktyviųjų medžiagų
vartojimo prevencija ir
saugumo užtikrinimas
naktiniuose klubuose

Apklauso ataskaita

Ižanga

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir susijusios problemos naktiniuose klubuose

Europoje nemažą dalį alkoholinių gėrimų ir / ar narkotikų jaunimas suvartoja naktinio pasilinksminimo vietose (baruose, naktiniuose klubuose). Tyrimai rodo, kad jauni europiečiai per savaitgalį vidutiniškai 3-7 val. šitaip praleidžia savo laiką. Nors klestintis naktinių klubų verslas gali palankiai veikti vietos ekonomiką (pvz., sukurti naujų darbo vietų, plėtoti turizmą), bet kelia ir nemažai įvairių sveikatos bei socialinių problemų: naktinių klubų lankytojų girtuokliavimą, narkotikų vartojimą, netyčinius sužalojimus, agresiją, rizikingą seksualinį elgesį, vairavimą apsvaigus nuo psichoaktyviųjų medžiagų ir kt.¹

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (toliau – Departamentas) užsakymu 2013 metais atliktos apklausos duomenimis, penktadalis (20,3 proc.) naktinių klubų lankytojų dažnai, t. y. kiekvieną savaitgalį ir dažniau, lankėsi naktiniuose klubuose. Paprastai (40,7 proc. apklaustųjų) naktiniuose klubuose buvo lankomasi 1-2 kartus per mėnesį. Apklausos duomenimis, kas penktas (18,9 proc.) naktinių klubų lankytojas į klubą ateina vedinas pagrindinio tikslo išgerti alkoholinių gėrimų, o 0,9 proc. – pavartoti ar įsigyti narkotikų.

Beveik kas trečias (29,4 proc.) naktinių klubų lankytojas prisipažįsta, kad per paskutiniuosius 12 mėnesių naktiniuose klubuose išgeria tiek alkoholinių gėrimų, jog po to nerišliai kalba, vemia, negali prisiminti įvykių ir pan. Ketvirtadalis respondentų (25,0 proc.) prisipažino, kad jiems yra tekę vairuoti išgėrus pakeliui į arba iš naktinio klubo, o 4,8 proc. kada nors yra tekę vairuoti apsvaigusiems nuo narkotikų pakeliui į arba iš naktinio klubo.

2013 m. bent vieną narkotiką nors kartą gyvenime buvo vartoję 38,3 proc. naktinių klubų lankytojų, per paskutiniuosius 12 mėnesių – 20,1 proc., o per paskutiniąsias 30 dienų – 8,3 proc. 7,1 proc. narkotikus vartojančių minėtos apklausos dalyvių vartoja narkotikus, kai lankosi naktiniuose klubuose. 2013 metais po 4,3 proc. vartojančių narkotikus asmenų narkotikų įsigijo klube ir klubo prieigose. Tuo tarpu 2008 m. kas penktas (19,5 proc.) narkotikus vartojantis naktinių klubų lankytojas jų įsigydavo naktiniuose klubuose, o 15,5 proc. – klubo prieigose. Naktinių klubų darbuotojus, kaip narkotikų platintojus, 2013 m. minėjo 0,5 proc. vartojančiųjų narkotikus (2008 m. – 6 proc.)².

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir su susijusių problemų prevencija naktiniuose klubuose

Siekiant užkirsti kelią naktinių klubų lankytojų alkoholio ir / ar narkotikų vartojimui ir susijusioms problemoms svarbus vaidmuo tenka naktinio klubo administracijos ir darbuotojų iniciatyvoms. Naktiniuose klubuose vykdyti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją ir užtikrinti lankytojų saugumą galima įvairiomis priemonėmis:

- sukuriant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui nepalankią fizinę ir socialinę naktinio klubo aplinką;
- ugdant darbuotojų supratingumą ir atsakingumą;
- vengiant rinkodaros strategijų, skatinančių gausų alkoholio vartojimą;

¹ Calafat A., Duch M., Juan M., Leckenby N. Health and Safety European Standards for nightlife venues. Adicciones, 2012, 24(4), p. 355-364. http://www.club-health.eu/docs/Standards_venues_Adicciones_2012.pdf

² Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas tarp Lietuvos naktinių klubų lankytojų. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2014.

- plėtojant bendradarbiavimo strategijas, mažinančias psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo keliamas problemas (pvz.: bendradarbiavimas su policija, savivaldybe, viešojo transporto paslaugas teikiančiomis įmonėmis, sveikatos priežiūros įstaigomis, švietimo ir mokymų paslaugų teikėjais, bendruomenėmis)³.

Jei minėtos priemonės yra įgyvendinamos efektyviai, jos gali užkirsti kelią su naktinių klubų verslu susijusiems pavojams (smurtui, vairavimui apsvaigus ir pan.). Bet šių priemonių poveikis gali būti ribotas dėl su jų įgyvendinimu susijusių problemų (mažų darbuotojų atlyginimų, dažnos darbuotojų kaitos, darbe patiriamo streso ir pan.)¹.

Europoje naktiniuose klubuose dažniausiai taikoma prevencinė priemonė yra jaunimo informavimas. Deja, retai yra vertinamas šios priemonės poveikis lankytojų apsvaigimo lygiui, o jos veiksmingumas smarkiai sumažėtų, jei ji būtų taikoma pavieniui, o ne kartu su kitokio pobūdžio priemonėmis. Pastaruoju metu Europoje vis dažniau vykdomos atsakingo alkoholinių gėrimų patiekimo (ang. responsible beverage services – RBS) bei iš anksto numatytų vairuotojų programos. Jos paprastai vykdomos kartu su jau minėtomis informavimu grįstomis priemonėmis, skatinančiomis alkoholį vartoti atsakingai ar aiškinančiomis apie individualias alkoholio ir / ar narkotikų vartojimo keliamas žalos sumažinimo strategijas. Kitos svarbios priemonės apima teisinį reguliavimą bei bendruomenės įtraukimą į priemonių įgyvendinimą¹.

Naktinių klubų apklausos vykdymas 2016-2017 m.

Siekdamas įvertinti situaciją Lietuvoje, Departamentas 2013 m. ir 2016-2017 m. vykdė naktinių klubų atstovų apklausas apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonių įgyvendinimą naktiniuose klubuose. Apklausos dalyvių prašyta užpildyti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo naktiniuose klubuose priemonių įvertinimo klausimyną, paremtą Europos prevencijos tyrimų instituto (*angl. European Institute of Studies on Prevention*) parengtais Europos naktinių klubų sveikatos ir saugumo standartais^{1,3} (žr. 1 lentelę). Naktinių klubų atstovų prašyta 5 balų skalėje įvertinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo naktiniuose klubuose priemonių (iš viso 40) įgyvendinimą jų naktiniame klube 2016 m. 2013 m. taip pat prašyta įvertinti ir įgyvendinimui reikalingas finansines išlaidas, įgyvendinimo sudėtingumą ir priemonių veiksmingumą. Su 2013 m. atliktos apklausos rezultatais galima susipažinti Departamento informacinėje medžiagoje „[Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pirminės prevencijos vykdymas Lietuvoje. 2013 m. apžvalga](#)“ (20-31 psl.). Į 2016-2017 m. vykdytos apklausos anketą buvo įtraukti papildomi klausimai dėl sutikimo vykdyti informacinės medžiagos, susijusios su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija, sklaidą naktiniame klube.

Departamentas 2016 m. lapkričio 10 d. raštu Nr. S-(4.3-8)-2669 informavo naktinių klubų atstovus apie vykdomą apklausą bei išsiuntė apklausos anketą word formatu (žr. priedą). Priminimas apie vykdomą apklausą buvo išsiųstas 2016 m. gruodžio 5 d.

³ Manual: Set of standards to improve the health and safety of recreational nightlife venues.

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_231035_EN_INT10_IREFREA_standards-english-ok.pdf

1 lentelė. Europos prevencijos tyrimų instituto parengtuose Europos naktinių klubų sveikatos ir saugumo standartuose išskirtos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo naktiniuose klubuose sritys ir priemonės (pateiktoje lentelėje dalis priemonių buvo išskaidytos į smulkesnes)

Sritis	Priemonės
Įėjimas į naktinį klubą, apsauga	Ribojamas lankytojų skaičius* <i>(kontroliuojama, kad patalpos nebūtų perpildytos, ribojamos įleidimo valandos)</i>
	Patikrinimai:
	dėl amžiaus* <i>(neįleidžiami per jauni lankytojai)</i>
	dėl girtumo* <i>(neįleidžiami neblaivūs asmenys)</i>
	dėl narkotikų* <i>(neįleidžiami nuo narkotikų apsvaigę asmenys)</i>
	dėl ginklų***
	narkotikų platintojų identifikavimas*
	Įspėjamieji ženklai ir užrašai* <i>(lankytojai iš anksto įspėjami apie naktiniame klube galiojančias elgesio ir tvarkos taisykles)</i>
	Vaizdo stebėjimo kamerų įrengimas:
	lauke, naktinio klubo prieigose**
	naktinio klubo viduje**
Fizinė naktinio klubo aplinka	Patalpų temperatūros reguliavimas ir ventiliacija* <i>(kontroliuojama, kad patalpose nebūtų per karšta ir per tvanku)</i>
	Švaros palaikymas* <i>(išvalomi išsilieję gėrimai, surenkama sudužusi tara, šiukšlės, kad grindys nebūtų slidžios ir nekeltų pavojaus)</i>
	Tuščios gėrimų taros surinkimas* <i>(padavėjai surenka tuščias taures, bokus, kad jie nesikauptų)</i>
	Naktinio klubo patalpų išdėstymas ir dizainas* <i>(lankytojams lengva judėti patalpose, lengva evakuotis nelaimės atveju)</i>
	Kontroliuojamas narkotikų vartojimas ir platinimas tualetuose:
	specialus apšvietimas tualetuose
	tinkami tualetų durų užraktai
	Muzikos garsumo reguliavimas*
	Apšvietimo reguliavimas
	Poilsio zonų, vietų, kuriose galima ramiai pasėdėti, įrengimas* <i>(lankytojai turi kur prisėsti, pailsėti, ši zona vėsesnė ir tylesnė nei šokių aikštelė)</i>
	Stiklinės taros atsisakymas** <i>(vietoje stiklinės taros naudojama saugesnė plastikinė, vienkartinė ar nedužtančios pakietinto stiklo stiklinės)</i>
	Galimybė įsigyti maisto ir užkandžių**
	Nemokamas vanduo**
	Nealkoholinių gėrimų prieinamumas <i>(didelis nealkoholinių gėrimų pasirinkimas, prieinamos nealkoholinių gėrimų kainos)</i>
Socialinė naktinio klubo aplinka	Lankytojų įvairovė** <i>(užtikrinama, kad lankytojai bus skirtingo amžiaus ir lyties, nėra organizuojami vakarėliai, kuriuose dalyvauja vien merginos ar vaikinai)</i>
	Muzikos kontrolė** <i>(pvz., atsisakoma muzikos, skatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir netinkamą elgesį)</i>
	Pramogų kontrolė*** <i>(pramogos kokybiškos, įdomios, neskatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir agresijos)</i>

Užsidarymas, išvykimas iš naktinio klubo	Išeinančiųjų iš naktinio klubo kontrolė* <i>(darbuotojai primena apie užsidarymo valandas, kontroliuojama, kad nebūtų spūsčių prie išėjimo, stebima ar lankytojams nereikia pagalbos)</i>
	Įspėjimas, informavimas dėl vairavimo apsvaigus
	Transporto išvykstantiems organizavimas* <i>(esant poreikiui siūloma iškviešti taksį, kad lankytojai galėtų saugiai grįžti namo)</i>
	Darbuotojų išsidėstymo keitimas artėjant užsidarymo laikui* <i>(užtikrinamas pakankamas darbuotojų skaičius ir tinkamas išsidėstymas prieš užsidarymą, kad būtų išvengta spūsčių, atkreipiant dėmesį į tualetus ir laiptines, kontroliuojama, kad lankytojai neišsineštų paliktų gėrimų)</i>
	Ramesnė atmosfera prieš užsidarymą** <i>(prieš užsidarymą padidinamas apšvietimas, grojama tylesnė ir ramesnė muzika, lankytojai gali pasiruošti išėjimui)</i>
Vadyba, vadovavimas	Suinteresuotų asmenų ar institucijų įtraukimas* <i>(bendradarbiaujama su suinteresuotais asmenimis ir institucijomis siekiant lengviau išspręsti kylančias problemas, sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir nusikalstamumą)</i>
	Bendradarbiavimas su policija*
	Rūpinimasis lankytojų sveikata ir sauga* <i>(darbuotojai apmokomi kaip elgtis nelaimės atveju, suteikti pirmąją pagalbą)</i>
	Naktinio klubo veiklos principai** <i>(standartinių verslo veiklos principų ir susitarimų dėl darbo laiko ir pan. laikymasis)</i>
	Vidaus tvarkos taisyklės ir vadyba** <i>(rašytinės taisyklės dėl priimtino ir nepriimtino darbuotojų bei lankytojų elgesio)</i>
Darbuotojų parengimas	Padavėjų, barmenų mokymai* <i>(darbuotojų informavimas, mokymų organizavimas, įgūdžių ugdymas, pvz., kaip atsisakyti parduoti alkoholį neblaiviems asmenims; darbuotojų supervizijos; darbuotojai turi mokėti spręsti iškylančias problemas, elgtis atsakingai)</i>
	Apsaugos ir kitų darbuotojų mokymai* <i>(apsaugos ir kiti darbuotojai turi mokėti vykdyti narkotikų platinimo kontrolę, spręsti konfliktines situacijas, atpažinti per jaunas, apsvaigusius, agresyviai nusiteikusius lankytojus; svarbu ugdyti atitinkamus darbuotojų įgūdžius)</i>
	Diskžokėjų (DJ) ir renginių vedėjų mokymai* <i>(šie darbuotojai turi mokėti atsakingai pateikti informaciją, parinkti muziką, kuri neskatintų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, kito rizikingo elgesio)</i>
Alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimas	Alkoholinių gėrimų kainų reguliavimas* <i>(alkoholinių gėrimų kainų didinimas, nealkoholinių gėrimų kainų mažinimas)</i>
	Alkoholio vartojimą skatinančių priemonių kontrolė* <i>(atsisakoma specialių akcijų alkoholiniams gėrimams ir jų reklamos)</i>

* - Svarbiausios priemonės, kurios minimos mokslinėje literatūroje bei užsienio šalių naktinių klubų verslo atstovų ir kitų suinteresuotųjų šalių nurodytos kaip pagrindinės.

** - Rekomenduojamos priemonės, pagrįstos tam tikrais įrodymais bei pasitvirtinusios praktikoje (nurodytos užsienio šalių naktinių klubų verslo atstovų ir kitų suinteresuotųjų šalių).

*** - Tam tikromis aplinkybėmis taikytinos priemonės, nepagrįstos mokslo įrodymais ar praktika (ar neturinčios jų veiksmingumą paneigiančių įrodymų), kurios pritaikomos tik pavieniems naktiniams klubams.

Rezultatai

Atsakymus į apklausos, kuri vykdyta nuo 2016 m. lapkričio 10 d. iki 2016 m. sausio 2 d., klausimus iš viso pateikė 19-os naktinių klubų atstovai (2013 m. – 22).

Apklausos rezultatai atskleidė, kad naktiniuose klubuose 2016 m. buvo įgyvendinamos visų išskirtų 7 sričių priemonės (sričių įgyvendinimo vidurkiai svyruoja nuo 4,17 iki 4,91) (žr. 3 lentelę). Kaip ir 2012-2013 m., intensyviausiai 2016 m. buvo įgyvendinamos priemonės, susijusios su socialine naktinio klubo aplinka (vid.=4,91). Atkreiptinas dėmesys, kad 2012-2013 m. rečiausiai naktiniuose klubuose buvo įgyvendinamos priemonės, susijusios su alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimu, o 2016 m. šios srities priemonių įgyvendinimas buvo žymiai dažnesnis (2012-2013 m. vid.=3,61, 2016 m. vid.=4,63). 2016 m. rečiau buvo vykdomos tik su fizine naktinio klubo aplinka susijusios priemonės (vid.=4,17).

Paminėtina, kad kitose šalyse atlikti tyrimai rodo, kad naktinių klubų verslo atstovai nėra linkę taikyti naujų ar papildomų prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonių, kurios, jų nuomone, gali sumažinti jų pajamas. Tai ypač būdinga šalims, kuriose naktinių klubų verslas nėra gerai išplėtotas arba yra neigiamai paveiktas ekonominės situacijos šalyje ar regione¹. Tad vienas iš veiksmų, paskatinusių dažnesnį priemonių, susijusių su alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimu, įgyvendinimą Lietuvos naktiniuose klubuose, gali būti gerėjanti ekonominė situacija Lietuvoje.

3 lentelė. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonių įgyvendinimas naktiniuose klubuose 2016 m., pagal sritis, kurioms priemonės priskiriamos

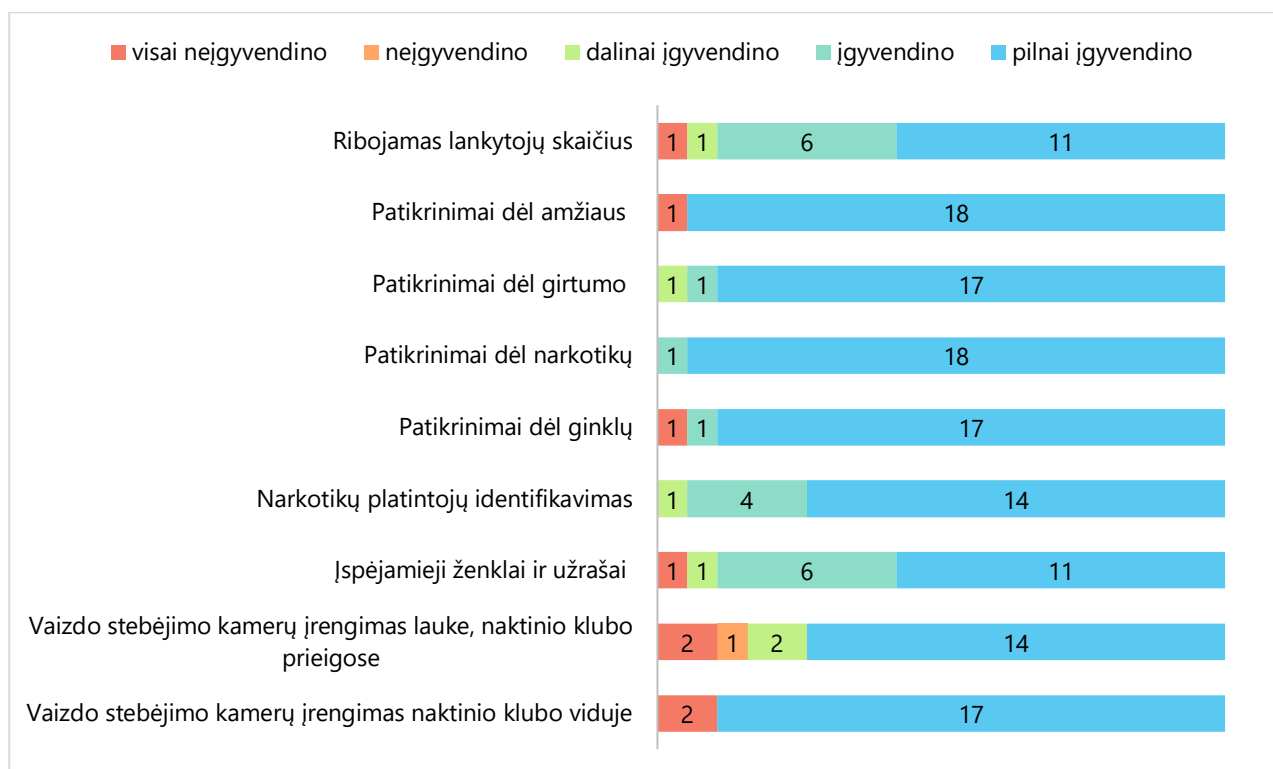
Sritis	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Socialinė naktinio klubo aplinka	4,91	0,27
Alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimas	4,63	0,40
Vadyba, vadovavimas	4,62	0,40
Įėjimas į naktinį klubą, apsauga	4,61	0,48
Darbuotojų parengimas	4,58	0,74
Užsidarymas, išvykimas iš naktinio klubo	4,50	0,49
Fizinė naktinio klubo aplinka	4,17	0,25

Analizuojant apklausos rezultatus, pavienių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonių įgyvendinimas 2016 m. toliau yra aprašomas pagal sritis, kurioms priemonės buvo priskirtos.

Priemonių, susijusių su įėjimu į naktinį klubą bei apsauga, įgyvendinimas

Apklausos rezultatai atskleidė, kad absoliučiai visi naktiniai klubai vykdė patikrinimus dėl narkotikų vartojimo (buvo neįleidžiami nuo narkotikų apsaugę asmenys) (žr. 1 pav.). Taip pat nebuvo naktinių klubų, kuriuose visiškai nevykdyti patikrinimai dėl girtumo ar nebuvo siekiama atpažinti narkotikus platinančius asmenis. Dauguma naktinių klubų vykdė kitas priemones, susijusias su įėjimu į naktinį klubą bei apsauga: patikrinimus dėl amžiaus (neįleidžiami per jauni lankytojai) ir ginklų, buvo įrengę vaizdo stebėjimo kameras viduje ir lauke. Tik 11 iš 19 naktinių klubų pilnai užtikrino lankytojų skaičiaus ribojimą (buvo kontroliuojama, kad patalpos nebūtų perpildytos, ribojamos įleidimo valandos), įspėjamųjų ženklų ir užrašų kabinimą.

1 pav. Priemonių, susijusių su įėjimu į naktinį klubą bei apsauga, įgyvendinimas 2016 m.

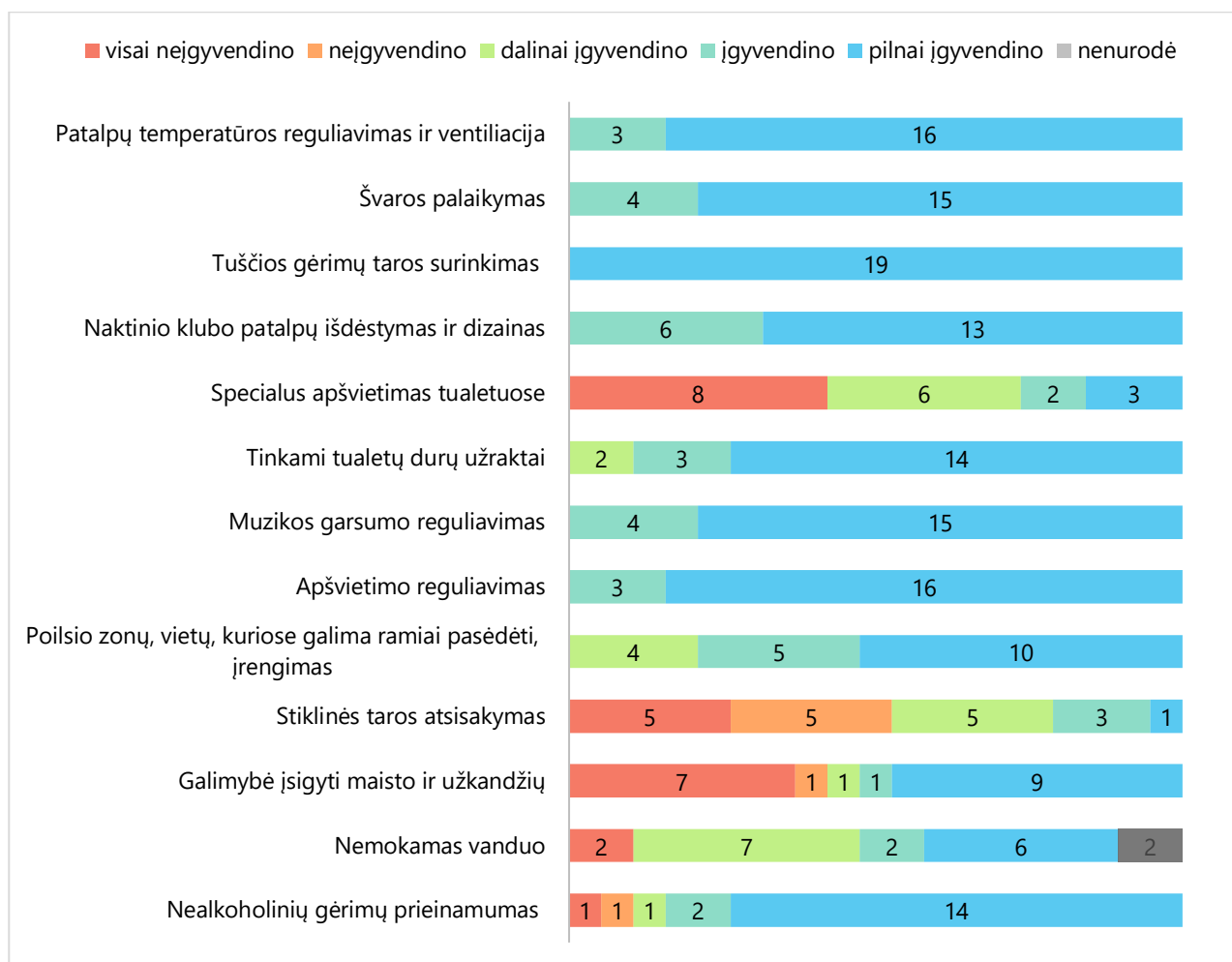
Priemonių, susijusių su fizine naktinio klubo aplinka, įgyvendinimas

Visi naktiniai klubai vykdė kai kurias su fizine naktinio klubo aplinka susijusias priemones, kurios aktualios lankytojų saugumui: padavėjai surinkdavo tuščias taures, bokus, kad šie nesikauptų; užtikrino tinkamą patalpų temperatūros reguliavimą ir ventiliaciją (kontroliavo, kad patalpose nebūtų per karšta ir per tvanku); naktinio klubo patalpų išdėstymą ir dizainą (kad lankytojams būtų lengva judėti patalpose ar evakuotis nelaimės atveju); palaikė švarą (buvo išvalomi išsilieję gėrimai, surenkama sudužusi tara, šiukšlės, kad grindys nebūtų slidžios ir nekeltų pavojaus); reguliavo apšvietimą ir muzikos garsumą (žr. 2 pav.). Rečiausiai apklaustuose naktiniuose klubuose buvo atsisakoma stiklinės taros (vietoje stiklinės taros naudojo saugesnę plastikinę, vienkartinę ar nedūžtančio pakietinto stiklo stiklines) (4 iš 19 naktinių klubų) bei siekiant kontroliuoti narkotikų vartojimą ir platinimą tualetuose yra įrengiamas specialus apšvietimas tualetuose (5 iš 19). Taip pat kiek rečiau lankytojams buvo siūlomas nemokamas vanduo (8 iš 17) bei sudaroma galimybė įsigyti maisto ir užkandžių (10 iš 19).

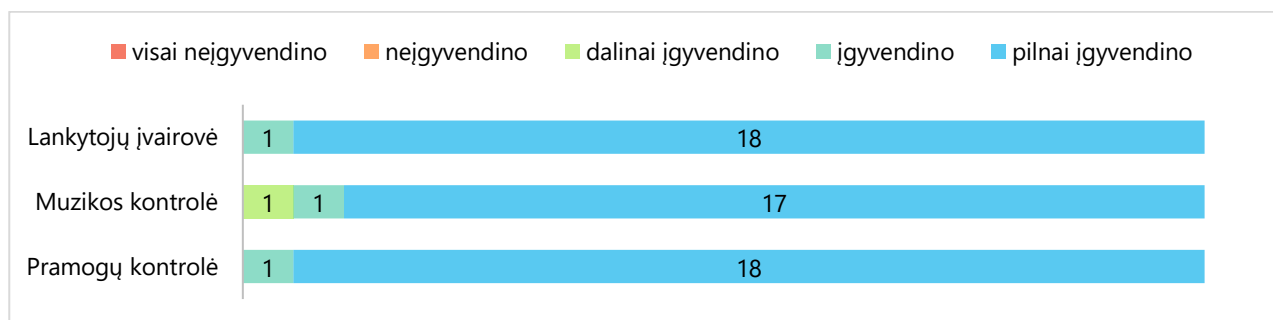
Priemonių, susijusių su socialine naktinio klubo aplinka, įgyvendinimas

Visuose apklaustuose naktiniuose klubuose 2016 m. buvo užtikrinama lankytojų įvairovė (užtikrinama, kad lankytojai bus skirtingo amžiaus ir lyties, nebuvo organizuojami vakarėliai, kuriuose dalyvauja vien merginos ar vaikinai), pramogų kontrolė (pramogos kokybiškos, įdomios, neskatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir agresijos) (žr. 3 pav.). Taip pat visuose apklaustuose naktiniuose klubuose bent iš dalies vykdyta muzikos kontrolė (pvz., atsisakoma muzikos, skatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir netinkamą elgesį).

2 pav. Priemonių, susijusių su fizine naktinio klubo aplinka, įgyvendinimas 2016 m.

3 pav. Priemonių, susijusių su socialine naktinio klubo aplinka, įgyvendinimas 2016 m.

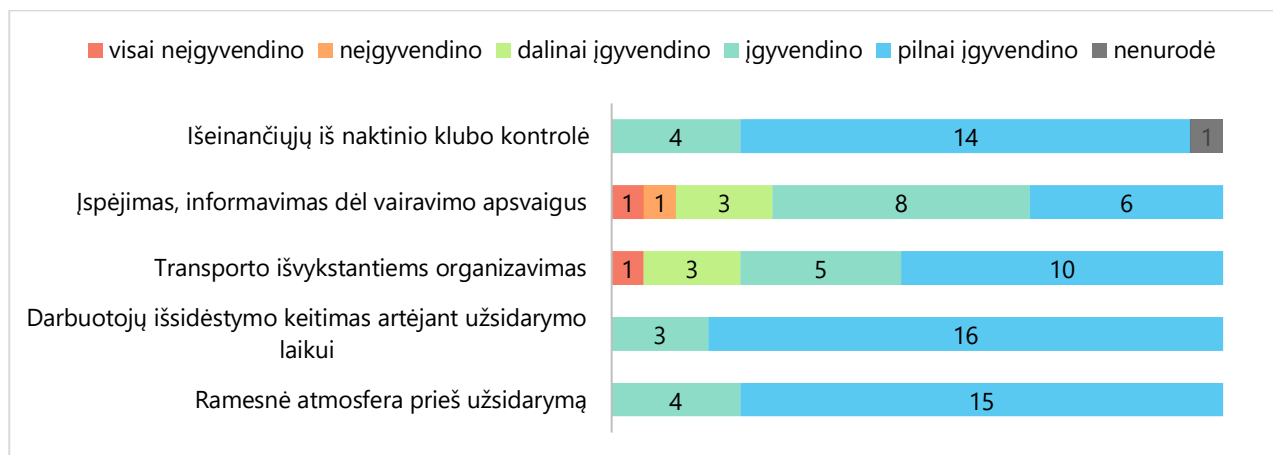
Priemonių, susijusių su užsidarymu bei išvykimu iš naktinio klubo, įgyvendinimas

Visuose naktiniuose klubuose 2016 m. buvo užtikrinama ramesnė atmosfera prieš užsidarymą (prieš užsidarymą buvo padidinamas apšvietimas, grojama tylesnė ir ramesnė muzika, lankytojai galėdavo pasiruošti išėjimui), darbuotojų išsidėstymo keitimas artėjant užsidarymo laikui (užtikrinamas pakankamas darbuotojų skaičius ir tinkamas išsidėstymas prieš užsidarymą, kad būtų išvengta spūsčių, atkreipiant dėmesį į tualetus ir laiptines, kontroliuojama, kad lankytojai neišsineštų paliktų gėrimų) bei vykdyta išeinančiųjų iš naktinio klubo kontrolė (darbuotojai primindavo apie užsidarymo valandas, kontroliuodavo, kad nebūtų spūsčių prie išėjimo, stebėdavo ar lankytojam

nerieikia pagalbos) (žr. 4 pav.). Ne visuose naktiniuose klubuose lankytojai buvo įspėjami, informuojami dėl vairavimo apsvaigus (14 iš 19).

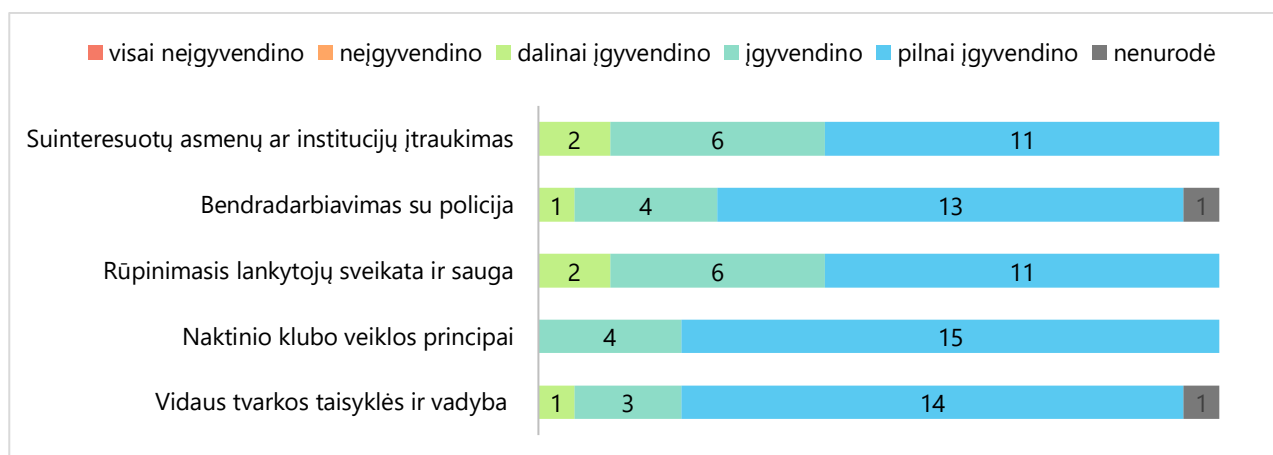
4 pav. Priemonių, susijusių su užsidarymu bei išvykimu iš naktinio klubo, įgyvendinimas 2016 m.

Priemonių, susijusių su naktinio klubo vadyba, vadovavimu, įgyvendinimas

Nebuvo nei vieno respondento, nurodžiusio, kad atstovaujamaame naktiniame klube 2016 m. nebuvo bent iš dalies įgyvendinamos priemonės, susijusios su naktinio klubo vadyba ir vadovavimu (žr. 5 pav.). Visi naktiniai klubai nurodė, kad laikėsi standartinių verslo veiklos principų ir susitarimų dėl darbo laiko ir pan. Taip pat visi naktiniai klubai yra bent iš dalies pasitvirtinę rašytines vidaus tvarkos taisykles dėl priimtino ir nepriimtino darbuotojų bei lankytojų elgesio (vienas respondentas nepateikė atsakymo). Nebuvo nei vieno naktinio klubo, nurodžiusio, kad 2016 m. nebendradarbiavo su policija (vienas respondentas nepateikė atsakymo) ar nesirūpino lankytojų sveikata ir sauga (darbuotojai buvo apmokomi kaip elgtis nelaimės atveju, suteikti pirmąją pagalbą ir pan.).

5 pav. Priemonių, susijusių su naktinio klubo vadyba, vadovavimu, įgyvendinimas 2016 m.

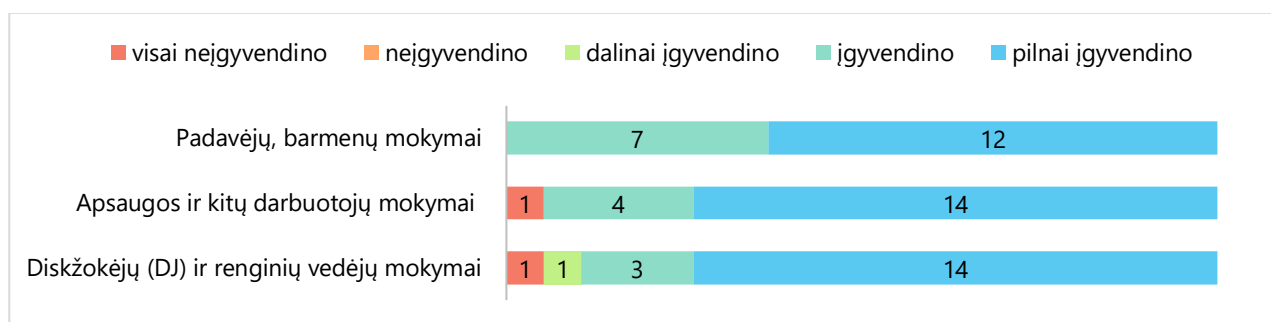
Priemonių, susijusių su naktinio klubo darbuotojų parengimu, įgyvendinimas

Ne tik vadovavimas naktiniam klubui, bet ir darbuotojų įsitraukimas yra būtinas, siekiant išvengti grėsmių lankytojų sveikatai ir saugumui. Naktiniam klubui vadovaujantys asmenys ir kiti darbuotojai turėtų įgyti įgūdžių ir gebėjimų veiksmingai spręsti iškylančias problemines situacijas. Visuose naktiniuose klubuose, kurių atstovai atsakė į apklausos klausimus, 2016 m. buvo organizuoti

padavėjų ir/ar barmenų mokymai (darbuotojų informavimas, mokymų organizavimas, įgūdžių ugdymas, pvz., kaip atsisakyti parduoti alkoholį neblaiviems asmenims; darbuotojų supervizijos) (žr. 6 pav.). O diskžokėjų (DJ), renginių vedėjų, apsaugos ir kitų darbuotojų apmokymą užtikrino ne visi naktiniai klubai.

Vis dėlto, mokslinėje literatūroje bei užsienio šalių naktinių klubų verslo atstovų ir kitų suinteresuotųjų šalių rekomenduojama, kad naktiniuose klubuose dirbantys diskžokėjai (DJ) ir renginių vedėjai mokėtų atsakingai pateikti informaciją, parinkti muziką, kuri neskatintų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, rizikingo elgesio, o apsaugos ir kiti darbuotojai turi mokėti vykdyti narkotikų platinimo kontrolę, spręsti konfliktines situacijas, atpažinti per jaunos, apsvaigusius, agresyviai nusiteikusius lankytojus, todėl svarbu ugdyti atitinkamus darbuotojų įgūdžius, organizuoti kokybišką jų apmokymą. Todėl ateityje reikėtų ieškoti būdų kaip paskatinti Lietuvoje veikiančių naktinių klubų vadovus organizuoti mokymus ar į juos nukreipti ne tik dalį aptarnaujančio personalo, bet ir apsaugos darbuotojus, diskžokėjus (DJ), renginių vedėjus bei kitus darbuotojus, taip pat nuodugniau įvertinti šitokių mokymų prieinamumą ir poreikį šalyje bei mokymų programų turinį. Taip pat svarbu organizuoti ir naktiniam klubui vadovaujančiam personalui skirtus mokymus, kurie paskatintų vykdyti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos, kontrolės ir saugumo užtikrinimo priemones naktiniame klube bei palengvintų šių priemonių įgyvendinimą.

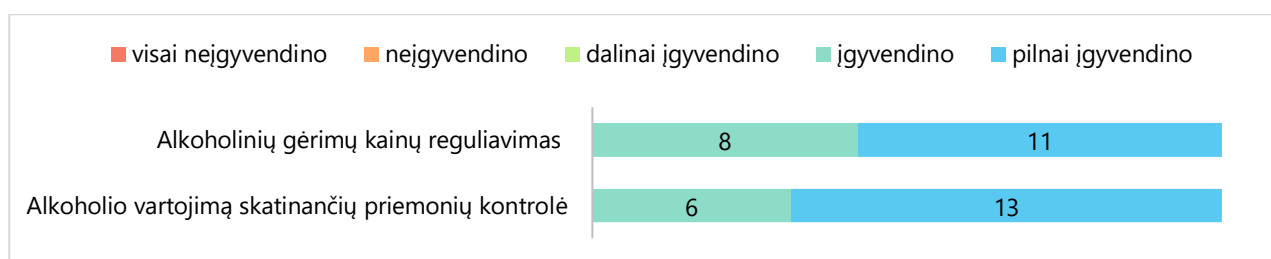
6 pav. Priemonių, susijusių su naktinio klubo darbuotojų parengimu, įgyvendinimas 2016 m.

Priemonių, susijusių su alkoholinių gėrimų pardavimo naktiniame klube ir skatinimo vartoti reguliavimu, įgyvendinimas

Visi apklausoje dalyvavę naktinių klubų atstovai nurodė, kad 2016 m. vykdė alkoholinių gėrimų kainų reguliavimą (didino alkoholinių gėrimų kainas ar mažino nealkoholinių gėrimų kainas) bei alkoholio vartojimą skatinančių priemonių kontrolę, pvz., buvo atsisakoma specialių akcijų alkoholiniams gėrimams ir jų reklamos.

7 pav. Priemonių, susijusių su alkoholinių gėrimų pardavimo naktiniame klube ir skatinimo vartoti reguliavimu, įgyvendinimas 2016 m.

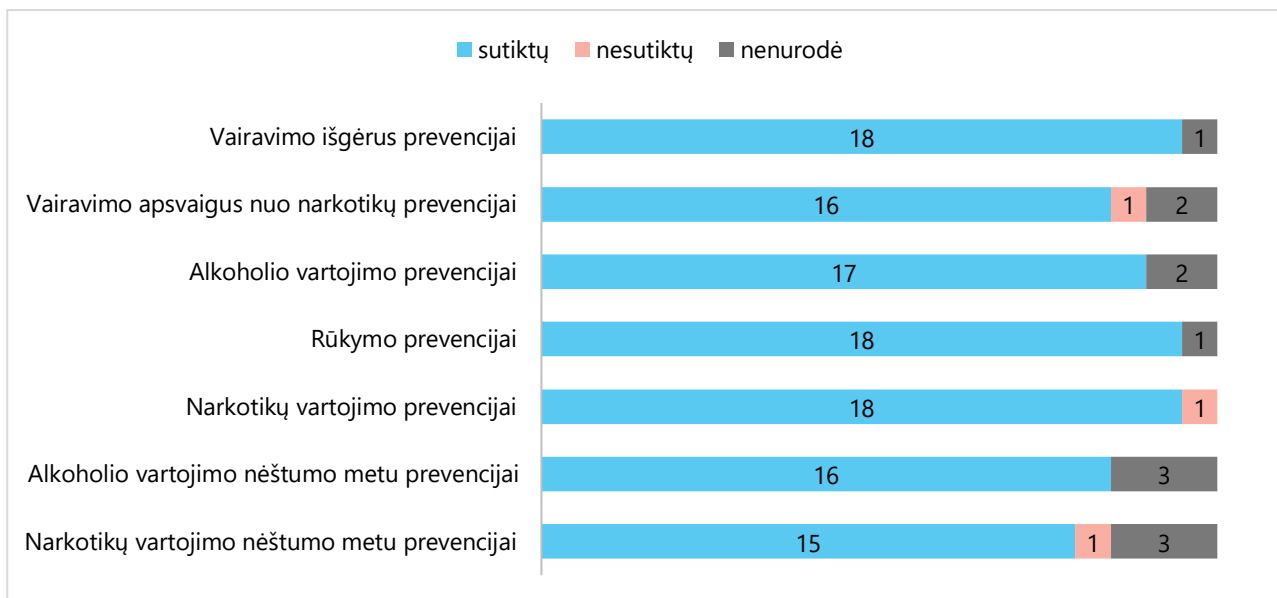
Kadangi kiekvieną išskirtą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonę pilnai įgyvendino bent vienas naktinis klubas, galima daryti prielaidą, kad šių priemonių įgyvendinimas Lietuvoje veikiančiuose naktiniuose klubuose yra įmanomas.

Informacinės medžiagos, skirtos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai, sklaida naktiniuose klubuose

Naktinių klubų atstovų taip pat buvo klausta, ar jie sutiktų savo naktiniame klube platinti informacinę medžiagą (lankstukus, padėkliukus ir pan.), skirtą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai. Rezultatai parodė, kad didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių naktinių klubų sutiktų vykdyti įvairios prevencinės informacinės medžiagos sklaidą. Visi į apklausos klausimus atsakę naktinių klubų atstovai nurodė, kad sutiktų vykdyti alkoholio vartojimo prevencijai, alkoholio vartojimo nėštumo metu prevencijai, vairavimo išgėrus prevencijai bei rūkymo prevencijai skirtos informacinės medžiagos sklaidą. Tik vieno naktinio klubo atstovas nurodė, kad nesutiktų savo naktiniame klube platinti informacinės medžiagos, skirtos narkotikų vartojimo prevencijai, narkotikų vartojimo nėštumo metu prevencijai bei vairavimo apsvaigus nuo narkotikų prevencijai. Atkreiptinas dėmesys, kad nedidelė dalis naktinių klubų prie tam tikros informacinės medžiagos nepateikė atsakymo, pavyzdžiui, po tris respondentus nenurodė, ar sutiktų vykdyti alkoholio ir / ar narkotikų vartojimo nėštumo metu prevencijai skirtos informacinės medžiagos sklaidą.

8 pav. Naktinių klubų atstovų, kurie sutiktų savo naktiniame klube platinti informacinę medžiagą, skirtą įvairių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir susijusių problemų prevencijai, dalis

Išvados ir rekomendacijos

1. Naktiniuose klubuose 2016 m. buvo įgyvendinamos visų išskirtų 7 sričių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonės. Kiekvieną išskirtą priemonę 2016 m. pilnai įgyvendino bent vienas naktinis klubas. Tai leidžia daryti prielaidą, kad visų šių priemonių įgyvendinimas Lietuvoje veikiančiuose naktiniuose klubuose yra įmanomas ir jas galima rekomenduoti bei skatinti vykdyti Lietuvoje veikiančiuose naktiniuose klubuose.
2. Kaip ir 2012-2013 m., intensyviausiai 2016 m. buvo įgyvendinamos priemonės, susijusios su socialine naktinio klubo aplinka. Visuose apklaustuose naktiniuose klubuose buvo užtikrinama, kad pramogos būtų kokybiškos, įdomios, neskatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir agresijos. Taip pat visuose apklaustuose naktiniuose klubuose bent iš dalies vykdyta muzikos kontrolė (pvz., atsisakoma muzikos, skatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir/ar netinkamą elgesį).
3. Visi apklausoje dalyvavę naktinių klubų atstovai nurodė, kad 2016 m. vykdė alkoholinių gėrimų kainų reguliavimą (didino alkoholinių gėrimų kainas ar mažino nealkoholinių gėrimų kainas) bei alkoholio vartojimą skatinančių priemonių kontrolę.
4. Visi naktiniai klubai 2016 m. vykdė patikrinimus dėl narkotikų vartojimo (buvo neįleidžiami nuo narkotikų apsvaigę asmenys). Taip pat visi naktiniai klubai bent iš dalies vykdė patikrinimus dėl girtumo bei siekė atpažinti narkotikus platinančius asmenis.
5. Visuose naktiniuose klubuose 2016 m. buvo užtikrinama ramesnė atmosfera prieš užsidarymą, darbuotojų išsidėstymo keitimas artėjant užsidarymo laikui (užtikrinamas pakankamas darbuotojų skaičius ir tinkamas išsidėstymas prieš užsidarymą, kad būtų išvengta spūsčių, atkreipiant dėmesį į tualetus ir laiptines, kontroliuojama, kad lankytojai neišsineštų paliktų gėrimų) bei vykdyta išeinančiųjų iš naktinio klubo kontrolė (darbuotojai primindavo apie užsidarymo valandas, kontroliuodavo, kad nebūtų spūsčių prie išėjimo, stebėdavo ar lankytojams nereikia pagalbos).
6. Visi naktiniai klubai nurodė, kad laikėsi standartinių verslo veiklos principų ir susitarimų dėl darbo laiko ir pan. Taip pat visi naktiniai klubai yra bent iš dalies pasitvirtinę rašytines vidaus tvarkos taisyklės dėl priimtino ir nepriimtino darbuotojų bei lankytojų elgesio.
7. Nebuvo nei vieno naktinio klubo, nurodžiusio, kad 2016 m. nebendradarbiavo su policija ar nesirūpino lankytojų sveikata ir sauga.
8. Visuose naktiniuose klubuose 2016 m. organizuoti su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija ir saugumo užtikrinimu susiję padavėjų ir/ar barmenų mokymai. O diskžokėjų (DJ), renginių vedėjų, apsaugos ir kitų darbuotojų apmokymą užtikrino ne visi naktiniai klubai. Todėl būtų aktualu apsvarstyti galimybę kaip paskatinti Lietuvoje veikiančių naktinių klubų vadovus organizuoti mokymus ar į juos nukreipti ne tik dalį aptarnaujančio personalo, bet ir apsaugos darbuotojus, diskžokėjus (DJ) bei kitus darbuotojus, taip pat nuodugniau įvertinti šitokių mokymų prieinamumą ir poreikį šalyje bei mokymų programų turinį.
9. Ne visuose naktiniuose klubuose lankytojai buvo įspėjami, informuojami dėl vairavimo apsvaigus. Todėl būtų naudinga ateityje daugiau dėmesio skirti šiai sričiai, informuoti naktinių klubų atstovus apie galimybę ir būdus prisidėti prie vairavimo apsvaigus nuo alkoholio ar narkotikų prevencijos.
10. 2012-2013 m. rečiausiai naktiniuose klubuose buvo įgyvendinamos priemonės, susijusios su alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimu, o 2016 m. šios srities priemonių įgyvendinimas buvo žymiai dažnesnis (2012-2013 m. vid.=3,61, 2016 m. vid.=4,63).

11. 2016 m. rečiausiai buvo vykdomos su fizine naktinio klubo aplinka susijusios priemonės, ypač stiklinės taros atsisakymas (vietoje stiklinės taros naudojo saugesnę plastikinę, vienkartinę ar nedūžtančio pakietinto stiklo stiklines) bei specialaus apšvietimo tualetuose įrengimas, siekiant kontroliuoti narkotikų vartojimą ir platinimą tualetuose. Taip pat kiek rečiau buvo siūlomas nemokamas vanduo bei sudaroma galimybė lankytojams įsigyti maisto ir užkandžių.
12. Didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių naktinių klubų sutiktų vykdyti informacinės medžiagos, skirtos įvairių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir susijusių problemų prevencijai, sklaidą. Į tai svarbu atsižvelgti planuojant vykdyti pasilinksminimo vietų lankytojams bei jaunimo tikslinei grupei skirtos informacinės medžiagos sklaidą.
13. Būtų naudinga, atsižvelgiant į 2013 m. bei 2016-2017 m. Departamento vykdytų naktinių klubų atstovų apklausų rezultatus, 2017 m. parengti rekomendacijas pasilinksminimo vietų vadovams ir masinių renginių organizatoriams dėl veiksmingų psichoaktyviųjų medžiagų aplinkos prevencijos strategijų taikymo.

Priedas

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonių įgyvendinimo naktiniuose klubuose klausimynas

Prašome skalėje nuo 1 (visai neįgyvendinama) iki 5 (pilnai įgyvendinama) įvertinti, kiek Jūsų naktiniame klube 2016 m. yra / buvo įgyvendinamos įvairios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir saugumo užtikrinimo priemonės (pažymėkite atitinkamą atsakymą, pvz.: ① ② ③ ④ ⑤)

Nr.	Sritis	Priemonės	Ar priemonė įgyvendinama jūsų naktiniame klube? (1 – visai <u>neįgyvendinama</u> , 5 – pilnai įgyvendinama)
1.	Įėjimas į naktinį klubą, apsauga	Ribojamas lankytojų skaičius (kontroliuojama, kad patalpos nebūtų perpildytos, ribojamos įleidimo valandos)	① ② ③ ④ ⑤
2.		Patikrinimai:	
		dėl amžiaus (neįleidžiami per jauni lankytojai)	① ② ③ ④ ⑤
		dėl girtumo (neįleidžiami neblaivūs asmenys)	① ② ③ ④ ⑤
		dėl narkotikų (neįleidžiami nuo narkotikų apsvaigę asmenys)	① ② ③ ④ ⑤
		dėl ginklų	① ② ③ ④ ⑤
		narkotikų platintojų identifikavimas	① ② ③ ④ ⑤
3.		Įspėjamieji ženklai ir užrašai (lankytojai iš anksto išpėjami apie naktiniame klube galiojančias elgesio ir tvarkos taisykles)	① ② ③ ④ ⑤
4.	Vaizdo stebėjimo kamerų įrengimas:	lauke, naktinio klubo prieigose	① ② ③ ④ ⑤
		naktinio klubo viduje	① ② ③ ④ ⑤
5.	Fizinė naktinio klubo aplinka	Patalpų temperatūros reguliavimas ir ventilacija (kontroliuojama, kad patalpose nebūtų per karšta ir per tvanku)	① ② ③ ④ ⑤
6.		Švaros palaikymas (išvalomi išsilieję gėrimai, surenkama sudužusi tara, šiukšlės, kad grindys nebūtų slidžios ir nekeltų pavojaus)	① ② ③ ④ ⑤
7.		Tuščios gėrimų taros surinkimas (padavėjai surenka tuščias taures, bokalus, kad jie nesikaupytų)	① ② ③ ④ ⑤
8.		Naktinio klubo patalpų išdėstymas ir dizainas (lankytojams lengva judėti patalpose, lengva evakuotis nelaimės atveju)	① ② ③ ④ ⑤

9.		Kontroliuojamas narkotikų vartojimas ir platinimas tualetuose:	specialus apšvietimas tualetuose	① ② ③ ④ ⑤
			tinkami tualetų durų užraktai	① ② ③ ④ ⑤
10.		Muzikos garsumo reguliavimas		① ② ③ ④ ⑤
11.		Apšvietimo reguliavimas		① ② ③ ④ ⑤
12.		Poilsio zonų, vietų, kuriose galima ramiai pasėdėti, įrengimas (lankytojai turi kur prisėsti, pailsėti, ši zona vėsesnė ir tylesnė nei šokių aikštelė)		① ② ③ ④ ⑤
13.		Stiklinės taros atsisakymas (vietoje stiklinės taros naudojama saugesnė plastikinė, vienkartinės ar nedūžtančios pakietinto stiklo stiklinės)		① ② ③ ④ ⑤
14.		Galimybė įsigyti maisto ir užkandžių		① ② ③ ④ ⑤
15.		Nemokamas vanduo		① ② ③ ④ ⑤
16.		Nealkoholinių gėrimų prieinamumas (didelis nealkoholinių gėrimų pasirinkimas, prieinamos nealkoholinių gėrimų kainos)		① ② ③ ④ ⑤
17.	Socialinė naktinio klubo aplinka	Lankytojų įvairovė (užtikrinama, kad lankytojai bus skirtingo amžiaus ir lyties, nėra organizuojami vakarėliai, kuriuose dalyvauja vien merginos ar vaikinai)		① ② ③ ④ ⑤
18.		Muzikos kontrolė (pvz.: atsisakoma muzikos, skatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir netinkamą elgesį)		① ② ③ ④ ⑤
19.		Pramogų kontrolė (pramogos kokybiškos, įdomios, neskatinančios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir agresijos)		① ② ③ ④ ⑤
20.	Užsidarymas, išvykimas iš naktinio klubo	Išeinančiųjų iš naktinio klubo kontrolė (darbuotojai primena apie užsidarymo valandas, kontroliuojama, kad nebūtų spūsčių prie išėjimo, stebima ar lankytojams nereikia pagalbos)		① ② ③ ④ ⑤
21.		Įspėjimas, informavimas dėl vairavimo apsvaigus		① ② ③ ④ ⑤
22.		Transporto išvykstantiems organizavimas (esant poreikiui siūloma iškviešti taksi, kad lankytojai galėtų saugiai grįžti namo)		① ② ③ ④ ⑤
23.		Darbuotojų išsidėstymo keitimas artėjant užsidarymo laikui (užtikrinamas pakankamas darbuotojų skaičius ir tinkamas išsidėstymas prieš užsidarymą, kad būtų išvengta spūsčių, atkreipiant dėmesį į tualetus ir laiptines, kontroliuojama, kad lankytojai neišsineštų paliktų gėrimų)		① ② ③ ④ ⑤
24.		Ramesnė atmosfera prieš užsidarymą (Prieš užsidarymą padidinamas apšvietimas, grojama tylesnė ir ramesnė muzika, lankytojai gali pasirošti išėjimui)		① ② ③ ④ ⑤
25.	Vadyba, vadovavimas	Suinteresuotų asmenų ar institucijų įtraukimas (bendradarbiaujama su suinteresuotais asmenimis ir institucijomis siekiant lengviau išspręsti kylančias		① ② ③ ④ ⑤

		<i>problemas, sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir nusikalstamumą)</i>	
26.		Bendradarbiavimas su policija	① ② ③ ④ ⑤
27.		Rūpinimasis lankytojų sveikata ir sauga <i>(darbuotojai apmokomi kaip elgtis nelaimės atveju, suteikti pirmąją pagalbą)</i>	① ② ③ ④ ⑤
28.		Naktinio klubo veiklos principai <i>(standartinių verslo veiklos principų ir susitarimų dėl darbo laiko ir pan. laikymasis)</i>	① ② ③ ④ ⑤
29.		Vidaus tvarkos taisyklės ir vadyba <i>(rašytinės taisyklės dėl priimtino ir nepriimtino darbuotojų bei lankytojų elgesio)</i>	① ② ③ ④ ⑤
30.	Darbuotojų parengimas	Padavėjų, barmenų mokymai <i>(darbuotojų informavimas, mokymų organizavimas, įgūdžių ugdymas, pvz.: kaip atsisakyti parduoti alkoholį neblaiviems asmenims; darbuotojų supervizijos; darbuotojai turi mokėti spręsti iškylančias problemas, elgtis atsakingai)</i>	① ② ③ ④ ⑤
31.		Apsaugos ir kitų darbuotojų mokymai <i>(apsaugos ir kiti darbuotojai turi mokėti vykdyti narkotikų platinimo kontrolę, spręsti konfliktines situacijas, atpažinti per jaunus, apsvaigusius, agresyviai nusiteikusius lankytojus; svarbu ugdyti atitinkamus darbuotojų įgūdžius)</i>	① ② ③ ④ ⑤
32.		Diskžokėjų (DJ) ir renginių vedėjų mokymai <i>(šie darbuotojai turi mokėti atsakingai pateikti informaciją, parinkti muziką, kuri neskatintų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, rizikingo elgesio)</i>	① ② ③ ④ ⑤
33.	Alkoholinių gėrimų pardavimo ir skatinimo vartoti reguliavimas	Alkoholinių gėrimų kainų reguliavimas <i>(alkoholinių gėrimų kainų didinimas, nealkoholinių gėrimų kainų mažinimas)</i>	① ② ③ ④ ⑤
34.		Alkoholio vartojimą skatinančių priemonių kontrolė <i>(atsisakoma specialių akcijų alkoholiniams gėrimams ir jų reklamos)</i>	① ② ③ ④ ⑤

Ar sutiktumėte savo naktiniame klube platinti informacinę medžiagą (lankstukus, padėkliukus ir pan.), susijusią su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija:

Nr.	Informacinė medžiaga, skirta:	Sutiktumėte	Nesutiktumėte
1.	Vairavimo išgėrus prevencijai	☐	☐
2.	Vairavimo apsvaigus nuo narkotikų prevencijai	☐	☐
3.	Alkoholio vartojimo prevencijai	☐	☐
4.	Rūkymo prevencijai	☐	☐
5.	Narkotikų vartojimo prevencijai	☐	☐
6.	Alkoholio vartojimo neštumo metu prevencijai	☐	☐
7.	Narkotikų vartojimo neštumo metu prevencijai	☐	☐